

- Jézus világának mikroszociológiai/antropológiai dimenziói. Becsület és szégyen, kollektív személyiség. In: *KerMagv* 2006/3, 256–271.
- Isten országa kutatástörténete a történeti Jézus-kutatás kontextusában (I.) In: *KerMagv* 2006/4, 387–403.
- Isten országa kutatástörténete a történeti Jézus-kutatás kontextusában (II.) In: *KerMagv* 2007/1, 16–38.
- A történeti Jézus asztalközössége és az úrvacsora gyakorlata. In: *Isten és ember szolgálataiban*. Erdő János emlékezete. Kolozsvár 2007, 47–106.

Biblia és Korán

A 19. Szegedi Nemzetközi Bibliikus Konferencia, 2007. augusztus 26–28.

Benyik György, a Szegedi Hittudományi Főiskola bibliikus professzora immár 19. alkalommal szervezte meg a Szegedi Nemzetközi Bibliikus Konferenciát. A majdnem két évtizedes hagyományra visszatekintő rendezvénysorról már maga a pusztasztatisztika is sokat mond. Ugyanis a majdnem két évtized alatt a konferenciákon 69 teológus 218 előadása hangzott el, s így a Szegedi Hittudományi Főiskola 15 ország 70 teológiai fakultásával került közvetlenebb kapcsolatba.

1989 óta a testvéregyházak társintézeteinek képviselői is részt vehettek a konferenciákon. Ezeknek külön érdeme és színe, hogy a teológusok és lelkipásztorok mellett, teológus- és vallásánár hallgatók, illetve más világiak is követhették az előadásokat. Mindezek mellett, s ez is figyelemre méltó, a konferencia eddig 30 kötettel gazdagította a bibliikus szakirodalmát. Amint az szokássá vált, a résztvevők hozzájuthattak az előző év konferenciájának anyagához: *Mózes törvénye, Krisztus törvénye. Szegedi Nemzetközi Bibliikus Konferencia*. Szeged 2006. augusztus 27–30. Szerkesztette: Benyik György. JATEPress, Szeged 2007. 197 oldal.¹ Előszavában ezt írta Benyik György:

Ez a kötet a tízparanccsal foglalkozik, amelyről mindazok sokat hallottak, akik ismerik a zsidó és keresztény kultúrát. Krisztus törvényével mindazok megismerkedtek, akik olvasták a Hegyi beszédet. Általánosan azt mondhatjuk, hogy ebbe a két csoportba tartoznak azok, akik személyes etikai elmélkedésükhöz igényesen értékes olvasmányt, útbaigazítást kerestek.

A közelmúlt eseményeinek rögzítése, sőt a személyes életünk dokumentálása jelen korunkban nem nagy probléma. Annál inkább az a régmúlt mélyreható emlékezetének torzításmentes felidézése. Bár az emberiség fejlődéstörténetének nagy szakaszai veszttek el, mégis számos eseményt őriztünk meg az emlékezetünk megsegítésére rendelt írásos dokumentumokon keresztül, a hozzá tartozó vallási és etikai szabályokkal együtt. Az emlékezet sokasága miatt gyakorta következik be a kultúrák-

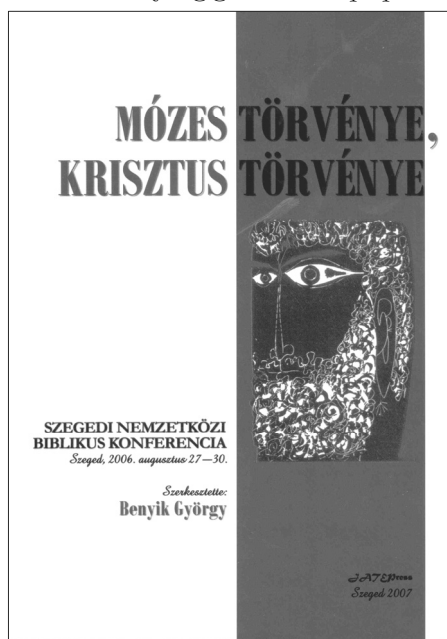
¹ A kötet tartalma: Benyik György: *Értérendszer a hegyről. A tízparancsolat hatástörténete* (Kiv 20,1–19); Božo Lujčić: *A Tóra, ami az életnek üdvöt ad* (Kiv 15,22–27); Braulik Georg: *Emlékezés és istenismeret*; Cifrac, Mario: *Péter és Jakab az ún. „apostoli zsinaton”, Jeruzsálemben* (ApCsel 15); Duganžič Ivan: *Jézus viszonya a törvényhez Mt 5,17–19 szerinti*; Fabinyi Tibor: *A lelki Izsák Abraham kútjánál. William Tyndale Hegyi beszéd kommentárja* (1533); Hausmann, Jutta: *A Tízparancs – univerzális etika?*; Herczeg Pál: *A Máté 5,17–20 értelmezése*; Hohnjec, Nikola: *Az ítékezés tiltása és a testvéri figyelmeztetés* (Mt 7,1–5); Marton József: *A Tízparancsolat az erdélyi Katolikus hitvitákban*; Sulyok Elemér: *A hegyi beszéd a szerzetesi lelkiiségben* (A hegyi beszéd jelenléte Szent Benedek Regulájában); Szécsi József: *A Tóra a zsidó gondolkodásban*; Zamfir Korinna: *Jézus – törvényhozó vagy próféta? A boldogmondások hatástörténete az Újszövetségben és az apokrifekben; A kötet szerzői.*

ban vagy a múltba fordulás, de az újabb időben még gyakrabban a múlttól való elfordulás, talán azért, hogy az elmúltak terbét ne kelljen hordozni.

A zsidó gondolkodásnak egyik igen fontos sajátossága az emlékezet ápolása. Braulik professzor a Deuteronomista teológiai iskola nemzetközi híré ismerője kötetünkben jól ragadja meg ennek a történeti iskolának a nemzetet és vallást tápláló lényegét. Emlékezni kell, főleg krízishelyzetben, szituációban „Jahve nagy tetteire!” A deuteronomista iskola kapcsán Mózes vallása ilyen értelemben összefoglalható az emlékezés kötelezettségével. Mózeshez köti a hagyomány az egyik leghosszabb hatástörténettel rendelkező etikai dokumentumot is, a Tízparancsolatot (Kiv 20 és MTörv 5). A hagyományozás és erre a két dokumentumra való sokszínű reflexió meghatározza az emberiség etikai történetét. Bozó Lujic jól írja körül a Tóra üdvösségre vezető funkcióját. Jutta Hausmann azt a folyamatot tárja fel, amely univerzális etikai dokumentummá tette ezt a szöveget. Szécsi József a zsidó gondolkodásban betöltött szerepét vizsgálja. Benyik György a tízparancs furcsa hatástörténetét igyekszik bemutatni tanulmányában, Fabiny Tibor pedig Tyndal hegyi beszéd kommentárját elemzi.

A többi tanulmány inkább a Jézustól származó etikai újdonság hatástörténetének feltárására törekszik. Igaz, Jézus szó szerint nem idézi a Tízparancsolatot, de a farizeusokkal folytatott vitában több esetben történik a két kőtábla törvényére tett utalás. Iván Dugandzic Jézus állásfoglalását vizsgálja a törvénnyel kapcsolatban. Herczeg Pál vizsgálódása a Mt 5,17–20 alapján hasonló gondolatkörbe illeszthető. Jézus és Mózes szerepét veti össze Zamsfir Korinna, a boldogmondások hatástörténetének vizsgálata közben, mindkettőnek a prófétai jellegét mutatva ki. Mario Cifrák, Péter és Jakab törvénnyel kapcsolatos dilemmáját írja le, amely a jeruzsálemi „zsinat” döntéséhez kötődik. Suhók Elemér bencés szerzetes, a szerzetesi közösségekben vizsgálja a Tízparancs és a Hegyi beszéd utasításainak megvalósítását. Marton József pedig azt mutatja be, hogy az erdélyi katolikus hitvitákban hogyan érvelnek a Tízparancs egyes utasításaival és hogyan igyekeznek egy-egy konkrét esetben ennek érvényt szerezni.

A keresztények által írt Újszövetség 1300 ószövetségi utalást tartalmaz, ami azt jelzi, hogy a héber Biblia akkor is kifejtette hatását a keresztény közösség életében, amikor már Jézus követői elkülönültek a zsinagógától. Ireneus püspök véglegesen kijelentette, hogy minden ellenkező vélemény ellenére, a Tízparancsolat a keresztények számára is kötelező (Adv. Haer. IV, 15, 1–2 és IV, 16, 3–4.). Teszi ezt annak ellenére, hogy Pál leveleiben már felfedezhetjük a keresztény morális szemléletre gyakorolt stoikus erénytan hatását. A későbbiekben a keresztény morális felfogást és annak kapcsolatát az Ószövetséggel nagyban meghatározta Agoston elképzelése az Ószövetségben rejtőzködő és az Újszövetségben beteljesedő teológiai igazságokról és etikai normákról. A keresztény katekizmusok, a Catechismus Romanus éppen úgy, mint Luther Kis katekizmususa egyszerűen a keresztény vallás és társadalom követelményeinek megfelelően a hittankönyvek számára keresztény parafrázisként átírta a Tízparancsolatot. A keresztény moráleteológusok között talán az egyik legismertebb Noldin pedig a keresztény erénytanba ágyazta a Tízparancsolatot. Még különösebb volt a tízparancs hatástörténete az egyházjogban és a civil jogi rendszerekben. Ezzel a kérdéssel viszont már csak érintőlegesen foglalkozik ez a kötet.

lenére, a Tízparancsolat a keresztények számára is kötelező (Adv. Haer. IV, 15, 1–2 és IV, 16, 3–4.). Teszi ezt annak ellenére, hogy Pál leveleiben már felfedezhetjük a keresztény morális szemléletre gyakorolt stoikus erénytan hatását. A későbbiekben a keresztény morális felfogást és annak kapcsolatát az Ószövetséggel nagyban meghatározta Agoston elképzelése az Ószövetségben rejtőzködő és az Újszövetségben beteljesedő teológiai igazságokról és etikai normákról. A keresztény katekizmusok, a Catechismus Romanus éppen úgy, mint Luther Kis katekizmususa egyszerűen a keresztény vallás és társadalom követelményeinek megfelelően a hittankönyvek számára keresztény parafrázisként átírta a Tízparancsolatot. A keresztény moráleteológusok között talán az egyik legismertebb Noldin pedig a keresztény erénytanba ágyazta a Tízparancsolatot. Még különösebb volt a tízparancs hatástörténete az egyházjogban és a civil jogi rendszerekben. Ezzel a kérdéssel viszont már csak érintőlegesen foglalkozik ez a kötet.

A természettudományban sikeresnek számító újításon fellelkesülve, a felvilágosodás óta, tanúi vagyunk az etikai normák igen gyors átalakításának, és az egyén és társadalom esetében egyaránt az etikai következetesség fontosságának leértékelését tapasztalhatjuk. Sőt, néha úgy tűnik, akadnak olyanok is, akik kifejezetten elő kívánják segíteni az etikai hagyományok felejtését, és mindenfajta etikai folytonosság és szakrális törvények ellen láznak és lázítanak a szabadság jegyében. Azonban az egyes tanulmányok áttekintése talán az olvasóban inkább azt erősíti, hogy tragikus követelményekkel jár az egyik legősibb etikai kódexünk felejtése, és még súlyosabb következményekkel jár ennek felelőtlen átírása, pillanatnyi szükségyszerűségekhez alakítása.

Az etikai magatartásnak és az abban mutatkozó elferdüléseknek súlyos társadalmi következményei vannak. Ezért ez a kötet azt szeretné elérni, hogy olvasói jobban megismerjék azt a folyamatot, amelyet olyan személyek tartottak életben, akik megértették, hogy önmagát építő kultúra csak a Tízparancsolatra épülhet. A keresztények ehhez még azt teszik hozzá Jézus nyomán, hogy ezt az isteni szabályrendszert szívünkbe írva, a törvényt belsővé téve kell hordoznunk.

Köszönetet mondok a kötet szövegeinek gondozásáért Szabó Mária és Szatmári Györgyi tanszéki kollegináknak. Külön köszönet illeti a JATEPress főszerkesztőjét, Szőnyi Etelkát, aki tetszéstos formát adott a kötetnek. A kézirat kinyomtatásáért pedig a Congress and Turism vezetőjének, Farakas Andrásnak tartozom köszönettel.

A kötetet Gyürki László,² a konferencia egyik alapító tagjának tiszteletére dedikálták, aki 2006-ban ünnepelte papi felszentelésének 50. évfordulóját.

² Gyürki László (Egyházasrádóc, 1932, Vas megye) középiskolai tanulmányait a szombathelyi premontrai gimnáziumban végezte. Teológiai tanulmányait 1952–1957 között előbb Győrben, majd az akkor még Budapesti Hittudományi Akadémiának nevezett intézményben, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem teológiai fakultásának elődjében folytatta. 1957-ben szentelték pappá. 1959-ben teológiai doktorátust szerzett Budapesten. 1970-ben kezdett tanítani Győrben az ott működő teológiai intézet öszösvetségi tanszékén. 1972 és 1974 között posztgraduális tanulmányokat végzett Rómában, a Institutum Biblicum hallgatójaként. 1974 és 1978 között, a palesztinológia témakörében előadásokat tartott Budapesten a Hittudományi Akadémián. 1978 és 1982 között a Hittudományi Akadémián öszösvetségi bevezetést és exegézist tanított. 1988-ban az egyházmegegyei teológiai tanfolyam igazgatója lett Szombathelyen és Zalaegerszegen; öszösvetségi és újszövegségi bevezetőt tanított. 1995-ben a szombathelyi hittanár szak Szentírástudomány Tanszékének tanára. Kutatási területe a palesztinológia és a bibliai régészet. Nyolc alkalommal járt a Szentföldön. A Szentfölddel kapcsolatos népszerűsítő cikkei rendszeresen jelentek meg katolikus lapokban.

1962-től számos cikket és tanulmányt közölt a *Vigília*, a *Teológia*, az *Új Ember*, a *Keresztény Szó* hasábjain. A Szent István Társulat Biblikus Bizottsága tagiként lefordította a Bírak, Ezsdrás, Nehemiás, Tóbiás, Judit, Eszter és Ezékiel könyvét, amely az 1973-as kiadásban jelent meg. A Szent Jeromos Bibliatársulat kiadásában megjelent Káldi Neovulgáta kiadásban Ezsdrás, Nehemiás, Tóbiás, Judit és Eszter könyvét fordította. További kötetei: *Üdvözítőnk szülőföldjén*. Budapest 1976; *Szent Pál apostol útjain*. Budapest 1978; *Szentföldi útítárs*. Novi Sad 1987; *A Biblia földjén*. Szeged 1990; *A magyar bibliafordítások története*. Budapest 1998; *Szentföldi zarándokutaim*. Budapest 1999; *Magyar zarándokok és magyar emlékek a Szentföldön*. Körmen 2000; A szentírástudomány kritikai módszere. In: *Teológiai évkönyv 1975*. Budapest 1975, 127–140.; Jézus és kora. In: *Teológiai évkönyv 1982*. 1982, 89–100.; Hajótörés Máltán? In: *Studia Biblica Athanasiana* 2000/3, 45–59.; Dialógus az archeológia és Biblia között. In: *Újat és régít*. Pannonhalma 2000, 235–249.; Szentföldi zarándoklat egy mozaiktrékp segítségével. In: *Az Ige szolgálatában*. Budapest 2003, 81–102.; „Nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged!” (Róm 11,18.) In: *Keresztény – Zsidó Teológiai Évkönyv 2001/2002*. Budapest 2002, 23–34.; A Jelenések könyvének hét egyháza. In: *Biblikus konferencia, Szeged 1993*, 35–45.; A feltámadás bazilikája és Jézus sírja történeti és archeológiai megvilágításban. In: *Biblikus konferencia, Szeged 1993*, 79–89.; Korintus Szent Pál idejében. In: *Biblikus konferencia, Szeged 1994*, 155–162.; Názáret Jézus idejében. In: *Biblikus konferencia, Szeged 1996*, 179–186.

A konferencia vendégei, beleértve a zsidó rabbit és muszlim vezetőt is, résztvettek Gyürki László professzor 50 éves jubileumi miséjén (szegedi dóm), majd ellátogattak a szegedi mini mecsetbe, és résztvettek a zsinagógai koncerten.

A konferencia, amellett, hogy összevetette a Bibliát és a Koránt (a kevésbé tájékozottak számára segítséget jelentett a Szent István Társulat által nemrég megjelent fordítás: Joachim Gnilka: *Biblia és Korán – ami összeköti, és ami elválasztja őket*. SZIT, Budapest 2007)

és betekintést nyújtott a három monoteista vallást összekötő és elválasztó hagyományokba, tisztességes párbeszédet is kezdeményezett e három vallás megjelent képviselői között.

A Héber Biblia, a Septuaginta és az Újszövetség kialakulásának története közismert. Az Al-Korán, vagy röviden a Korán a keresztény időszámítás szerint igen hamar rögzült (656), tehát nem sokára Mohamed 632-ben bekövetkezett halála után.

Mohamed nem olvasta a Szentírást, de elhívását úgy értelmezte, hogy neki Ábrahám vallását kell helyreállítania. Tehát nem tekintette magát egy új vallás megalapítójának. Ezért utal a Korán 69-szer Ábrahámra, majdnem ennyiszor Ábrahámnak Hágártól született fiára, Iszmaelre, akit a muszlimok ósatyjuknak tekintenek.

A Korán szó szerint nem idézi a Tízparancsolatot, de Mózesre 136-szor utal, és nagyra értékeli mindazt, amit tett a monoteizmus és a zsidók erkölcsi megújítása érdekében. Noé neve 33-szor fordul elő a Koránban, Jézusé (Isa) pedig 36-szor.

A muszlimok nem vallják Jézus szüztől való születését és Isten-fiúságát; de a Korán azt írja, hogy Isten úgy alkotta meg Jézust, akárcsak Ádámot. Tehát férfi hozzájárulása nélkül. Jézus anyja, Mária különös tiszteletnek örvend a Koránban, mint üldözött prófétaasszony és Jézus anyja. Mírdam néven 34-szer említi a Korán, ebből 25-ször Jézussal kapcsolatban. A Messiás szó (al Masih) 36-szor bukkan fel az iszlám szent könyvben.

A végítéletet a muszlimok is várják, amikor Isten a cselekedetek alapján ítéli meg az embereket. A Koránban 114 szúra (fejezet) található, amelyek hosszúságuk szerint sorakoznak egymás után. A korábban keletkezett mekkai szúrák inkább eszkatologikus prédikációk, a később íródott medinai szúrák inkább egy közösség életét rendező jogi és praktikus intézkedések.

A vallások „édességei”

Balról jobbra: Markovics Zsolt szegedi főrabbi, Gyürki László római katolikus professzor, Eldin Aščerić belgrádi muszlim imám.

*

A konferenciára érkezett előadókat és résztvevőket Kiss-Rigó László püspök köszöntötte (augusztus 26. este).

Másnap reggel Benyik György humoros gondolattal kezdte megnyitó beszédét: szeretett volna a jelenlevőknel még magasabb rangú résztvevőket meghívni, tudniillik Ábrahámot, Jézust és Mohamedet... Meggyőződése azonban, hogy Ábrahámot, Jézust és Mohamedet könnyen lehetne egy asztalhoz ültetni, hisz mindenküknek egészen különös Isten-élményben volt része. Mivel ezt a találkozást már nem lehetett megszervezni, a 19. Szegei Nemzetközi Bibliikus Konferencia azokat a szent könyveket vizsgálja, melyek róluk is írnak.

A nehézséget az okozza, hogy az Ábraháméhoz kapcsolódó monoteista vallások, a zsidó, a keresztyén és a muzulmán vallás emlékezete különböző módon ábrázolja a három meghatározó személyiséget, s emellett e közösségek más-más fejlődési utat követnek. Ráadásul: a három monoteista vallásközösség között konfliktusok alakultak ki a történelem során, és az ellenségeskedésre nem egyszer szent könyveikből merítettek alapot. Mindezek azt eredményezték, hogy sokan ma is gyanakvással tekintenek a másik vallás képviselőire.

A konferenciát azzal a céllal szervezte, hogy a források alapján és ismert szakértők jelenlétével párbeszéd alakuljon ki az egymáshoz kötő és elválasztó hagyományokról, és pedig a II. Vatikáni Zsinat *Nostra Aetate* dokumentuma értelmében.

Az előadások sorát Benyik György³ nyitotta meg. *A Biblia és a Korán keletkezése és magyarázata* című előadása alapfogalmakat tisztázott. Ezt követte Fodor György⁴ (Pázmány Péter Tudományegyetem) előadása, *A Biblia és a Korán exegézise*, amelyben a Biblia és a Korán szövegmagyarázatának iskoláit mutatta be konkrét szövegeken ke-

³ Benyik György (sz. 1952-ben, Soltvadkerten) 1970–1971-ben a Szegei Hittudományi Főiskolán, majd 1972 és 1975 között Budapesten, a Római Katolikus Hittudományi Akadémián végezte teológiai tanulmányait. 1975-ben szentelték pappá. 1978-tól Rómában a Pápai Gergely Egyetemen folytatott tanulmányokat, ahol 1982-ben bibliikus teológiai licenciát szerzett. 1997-ben doktorált a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Teológiai Fakultásán. A Szegei Hittudományi Főiskolán 1978 óta tanít. 1980-tól a főiskola Bibliikus Tanszékének tanszékvezető tanára, a Szabadkai Teológiai Kateketikai Intézet vendégtanára, a Keresztény-Zsidó Társaság tagja, a Szegei Bibliikus Konferencia életre hívója és szervezője. Kitüntetései: 1994-ben pápai káplánná nevezték ki; a közelmúltban két elismerésben is részesült: a zsidó-keresztény párbeszéd előmozdításáért *Scheiber Sándor díjjal* tüntették ki; az *Újszövetségi Tanulmányok Társasága*, a *Studiorum Novi Testamenti Societas* tagja. Legfontosabb munkái: *Az újszövetségi Szentírás keletkezés- és kutatás története I–II* vol. Szeged, 1995–1996; *Aginói Szent Tamás: Catena Aurea Máté kommentár* (fordítás latinból magyarra; Benyik György, Lázár István Dávid) Szeged 2000, 840 old.; *Ein Beitrag zur Geschichte der Ungarischen Bibelübersetzungen*. In: *Interpretation of the Bible*. (Fordítás latinból.) Slovenska Akademija Znanosti in Umetnosti Ljubljana, Sheffield Academic Press Sheffield 1998, 1243–1274.; *Magyarországi bibliikus irodalom a kezdetektől 1997-ig*. JATEpress, Szeged 2000, 400 old.; *Moral Code from the Mountain*. Effective History of Decalogs (Ex 20:1–19). In: *Sacra Scriptura*, 2005/1–2., 5–35. *Igézők*. B. év (perikópa-magyarázatok) Agape, Szeged 2005. *Igézők*. C. év (perikópa-magyarázatok) Agape, Szeged 2006. A Zsoltárok ószövetségi imádságoskönyv. In: *Református Szemle* 2004, 227. skk.. Ó az Új-ban. A Tóra értelmezése a korai keresztény hagyományban. In: *Keresztény-Zsidó Teológiai évkönyv*. Budapest 2005, 7–35.; *A Biblia a zsidók szent könyve*. In: *Világirodalom*. Budapest 2005, 32–40.

⁴ Fodor György Nyírbátorban született 1958-ban. 1984-ben teológiai doktorátust szerzett a budapesti Hittudományi Akadémián. Teológiai tanulmányai mellett az ELTE-n sémi filológia és arab szakon tanult. Bibliikus teológiai tanulmányait Rómában a Pápai Bibliikus Intézetben folytatta, ahol 1991-ben szakklicenciát szerzett. 1984-től tanít a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskolán (Nyíregyháza). 2001-ben habilitált a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen (PPKE). 1988-tól előadó a budapesti Hittudományi Akadémián, két ténvben pedig az ELTE Bölcsész-tudományi Karán is. 1995 és 1999 között a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola főigazgatója. 1995-től az Ószövetségi Szentírástudomány docense a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán. 1999-től 2002-ig a PPKE rektor-helyettese; 2000-tól a PPKE Hittudományi Kar Bibliai Nyelvek Tanszékének vezetője. 2001-től PPKE egyetemi tanár. 2003-tól a PPKE rektora.

resztül. Jutta Hausmann⁵ *Az elpártolók kiirtása* címmel az erőszak kérdéséről értekezett a Korán és a Biblia alapján. Georg Hentschel⁶ katolikus ószövetségi professzor a keresztény és muszlim eszkatológiát vetette össze. Jakubinyi György⁷ érsek, a konferencia társvédnöke a *Nostra Aetate* pápai dokumentum alapján tartott előadást a katolikus egyház és az Iszlám kapcsolatáról a II. vatikáni zsinat után (*A katolikus Egyház és az Iszlám*). Az első napot záró előadást a müncheni Stephan Leimgruber⁸ katolikus valláspedagógus tartotta, aki kiválóan elemezte az eltérő muszlim, keresztény és zsidó emlékezetet (*Abrahám a Bibliában és a Koránban*).

A konferencia következő napja Stefan Schreiner⁹ judaista szakértő előadásával kezdődött: *A Korán, mint a Biblia magyarázata*. Ebben „íráshamisítás” zsidó, keresztény és muszlim értelmezését fejtette ki. Végül Kránitz Mihály¹⁰ budapesti professzor a kereszténység és iszlám Istenről alkotott szemléletei között fennálló különbségeket és azonosságokat sorolta fel a Hittani Kongregáció dokumentumai alapján (*Egy Isten két vallás. Azonosságok és különbözőségek a kereszténység és az iszlám istenfelfogásában a Tanítóhivatal szemléből.*)

⁵ Jutta Hausmann (sz. 1951-ben). 1970–1975 között teológiát tanult Göttingenben, Erlangenben, Neuendettelsauban. Eközben 1971-től 1973-ig romanisztikát is tanult Göttingenben és Erlangenben. 1975 és 1977 között evangélikus segédlelkész volt a neuendettelsau *Diakonieverkenél*, majd 1977 és 1980 között részmunkaidőben hittantanárként is dolgozott ugyanott. 1980-ban avatták lelkésszé. 1986-ban doktorált az erlangen-nürnbergi Friedrich-Alexander-Universität Teológiai Fakultásán. 1992-ben habilitált a neuendettelsau Augustana-Hochschule-ban, ahol ugyanabban az évben magántanári kinevezést kapott. 1994 óta a budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének professzora, és 1999 óta az Evangélikus Hittudományi Egyetem Doktori Iskolájának vezetője; 2002 óta a Goldziher Intézet szervezőigazgatója.

⁶ Hentschel Georg 1941-ben született Rengersdorfban (Landkreis Glatz/Szilézia). Teológiai tanulmányait Erfurtban, majd Lublinban végezte. 1968 és 1971 között Dessauban volt lelkész. 1978: Rómában, a Pápai Gergely Egyetemen doktorált (*Die Elijaerzählungen*). 1989–1990: kutatói évet tölt Rómában a Pápai Biblius Intézetben. 1978–1991 között docens (*Philosophisch-Theologisches Studium*, Erfurt). 1991 óta az ószövetségi szövegmagyarázat professzora az Erfurti Egyetem Katolikus Teológiai Fakultásán, s egyben az ószövetségi nyelvek lektora.

⁷ Jakubinyi György Miklós 1946-ban született Máramaroszigeten. Teológiai tanulmányait a Gyulaférvári Teológiai Főiskolán kezdte (1963–1969). Márton Áron püspök szentelte pappá (1969). 1970-től a *Collégium Germanicum et Hungaricum* növendékeként folytatott tanulmányokat Rómában, a Pápai Biblius Intézetben; 1974-ben szaklicenciát szerzett. 1978-ban Gál Ferenc professzor úrnál doktorált Budapesten. 1974-től 1993-ig a Gyulaférvári Teológiai Főiskola Biblius Tanszékének tanszékvezető tanára. 1990-ben Csíksomlyón püspökké szentelik, 1994-től gyulaférvári érsek. A Szegedi Biblius Konferencia alapító tagja és támogatója. 2002-ben Stephanus díjjal tüntették ti.

⁸ Stephan Leimgruber 1948-ban született Windischben (Kanton Aargau, Schweiz). Filozófiai tanulmányait Löwenben, Luzernben és Münchenben végezte. 1976-ban szentelték pappá. 1980–1992 között vallásnász Solothurnban. 1989-ben valláspedagógiából habilitált. 1992-től 1998-ig a valláspedagógia és kateketika tanára Paderbornban, majd pedig a valláspedagógiát és didaktikát tanít a Münchener Egyetem Katolikus Teológiai Fakultásán. 2003–2005 között a Münchener Egyetem Katolikus Teológiai Fakultásának dékánja. Több tudományos társaság tagja.

⁹ Stefan Schreiner 1947-ben született. Professzorként Naumburgban, Berlinben és Birminghamben működött. Jelenleg a Tübingeni Egyetem Evangélikus Teológiai Fakultásán a Vallástudományi és Judaisztikai Tanszék professzora. Számos szervezet tagja. Az Európai *Abrahamic Forum* elindítója.

¹⁰ Kránitz Mihály 1959-ben született Budapesten. Teológiai tanulmányait Budapesten és Rómában a *Gregorianan* végezte. 1989-ben szentelték pappá. 1993-tól megbízott előadóként tanított a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának Levelező Tagozatán, majd 1995-től a ugyanitt docens a Dogmatikai Tanszéken. 1996-tól az Alapvető Hittan Tanszék tanszékvezetője. 2000-ben habilitált s kapott egyetemi tanári kinevezést.

Baráti kézfogás a szegedi zsinagógában.

Balról jobbra: Abdul-Fattah Munif magyar muszlim vezető,
Benyik György a szegedi Hittudományi Főiskola professzora,
Eldin Aščerić belgrádi muszlim imám
és Markovics Zsolt szegedi főrabbi.

Mohamed tanításának hordozói, kötelességük lenne olyan igazaknak lenniük, mint amilyen Ábrahám volt, úgy szeretniük ellenségeiket, mint Jézus, és úgy gyakorolni a buzgó imát, mint ahogyan azt Jézus és Mohamed is parancsolta.

Örvendetes volt, hogy a zsidó képviselők mellett muszlim előljárók is részt vettek a konferencián és hozzászólásaikkal egészítették ki az előadásokat, illetve korrigáltak alapvető félreértéseket.

Soron következett volna Daniel Madigen (Róma Pápai Gergely Egyetem) előadása is (akadályoztatás miatt nem jelenhetett meg): *Az Ige népe: János evangéliumának muszlim olvasata.*

A konferencia igyekezett tisztázni a félreértéseket és jó légkör alakult ki a szakmai párbeszéd folytatására. Közös gondolatként fogalmazódott meg, hogy nincs politikai béke vallási béke nélkül, és a vallási szélsőségeket csak saját vallásuk párbeszédre kész tekintélyei tudják lecsillapítani. Mindazoknak, akik Ábrahám hitének, Jézus Atya-élményének és

Adorjáni Zoltán

Dr. Eszenyeiné dr. Széles Mária köszöntése 80. születésnapja alkalmából

A Partiumi Keresztény Egyetem 2007. október 5-én nyitotta meg a 2007–2008-as tanévet. Ennek a tanévnyitó ünnepségnek keretében köszöntötték a 80 éves Eszenyeiné Széles Mária professzor asszonyt, aki most is lendületesen hirdette az igét a Nagyvárad-újvárosi templomban, és átnyújtották neki az alkalomra összeállított jubileumi tanulmánykötetet: *Isteni megszólítás... emberi válasz.* (Jubileumi tanulmánykötet Eszenyeiné dr. Széles Mária professzor asszony tiszteletére. Szerk. dr. Geréb Zsolt. Nagyvárad, 2007.)

Az egyetem rektora, Geréb Zsolt a következő szavakkal tisztelgett Eszenyeiné dr. Széles Mária, a kolozsvári Protestáns Teológia volt ószövetséges, és a Partiumi Keresztény Egyetem konzulens professzora előtt:

Mélyen tisztelt ünnepi gyülekezet, Nagytiszteletű Professzor Asszony, Kedves Mária néni!

Régi akadémiai hagyományt követünk, amikor egyetemünk konzulens professzorának jubileumi tanulmánykötetet nyújtunk át 80 éves születésnapja alkalmából. Egykori és mai pályatársai, tanítványai, barátai ezzel az emlékkönyvvel kívánnak tisztelni a pro-